

Nr 122

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående begränsning av svavelhalten i eldningsolja; given Stockholms slott den 19 april 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om begränsning av svavelhalten i eldningsolja.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås förbud mot förbränning av olja med högre svavelhalt än 2,5 viktprocent efter den 30 juni 1969. Vidare föreslås att Kungl. Maj:t får bemyndigande att ytterligare sänka den högsta tillåtna svavelhalten. Sänkningen avses ske i den takt ekonomiska och tekniska förutsättningar finns härför.

Förslag
till
Förordning
om begränsning av svavelhalten i eldningsolja

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Eldningsolja med högre svavelhalt än 2,5 viktprocent eller det lägre värde Konungen bestämmer får ej förbrännas inom landet.

Länsstyrelsen får medge undantag från förbudet i första stycket beträffande anläggning med tillfredsställande rökgasrening eller i annat fall när särskilda skäl föreligger.

2 §.

Länsstyrelsen utövar tillsyn över efterlevnaden av 1 § första stycket och villkor som meddelats vid medgivande enligt 1 § andra stycket. Företrädare för länsstyrelsen får hos den som förbränner eldningsolja taga prov på oljan och rökgasen från eldningsanläggningen samt äger för sådant ändamål tillträde till förråd där oljan förvaras och till anläggningen.

3 §.

Den som deltagit i tillsyn enligt denna förordning eller som på annat sätt tagit befattning med ärende som avses i förordningen får icke röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och får ej heller obehörigen yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande varom han sålunda fått kännedom.

4 §.

Den som säljer eldningsolja skall lämna köparen uppgift om oljans svavelhalt.

5 §.

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 § första stycket eller villkor som meddelats vid medgivande enligt 1 § andra stycket eller mot 3 §.

Till böter dömes den som

- a) underlåter att fullgöra skyldighet enligt 4 §,
- b) vid lämnande av uppgift enligt 4 § uppsåtligen eller av oaktsamhet anger lägre svavelhalt än den verkliga, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Brott mot 3 § får åtalas av åklagare endast efter angivelse av målsägande.

6 §.

Utan hinder av 65 § andra stycket första punkten hälsovårdsstadgan den 19 december 1958 (nr 663) får i lokal hälsovårdsordning meddelas föreskrift om en högsta tillåten svavelhalt för eldningsolja som understiger 2,5

viktprocent eller det lägre värde Konungen bestämmer med stöd av 1 § första stycket. Sådan föreskrift får dock ej avse den som medgivits undantag enligt 1 § andra stycket.

7 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna förordning meddelas av Konungen eller, efter bemyndigande av Konungen, statens naturvårdsverk.

Denna förordning träder i kraft, såvitt gäller 4 § och 5 § andra stycket den 1 januari 1969 och i övrigt den 1 juli 1969.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 19 april 1968.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *begränsning av svavelhalten i eldningsolja* och anför.

Inledning

Statens naturvårdsverk har i skrivelse den 6 mars 1968 föreslagit begränsning av svavelhalten i eldningsolja.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av vattenöverdomstolen, socialstyrelsen, statens institut för folkhälsan, kommerskollegium, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Västmanlands och Västernorrlands län, korrosionsinstitutet, 1964 års naturresursutredning, Svenska kommunförbundet, Svenska stadsförbundet, Föreningen för allmän hälsovård, Sveriges Industriförbund, Svenska Petroleum Institutet, Sveriges redareförening, Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), Hyresgästernas riksförbund och Svenska naturskyddsföreningen. Svenska kraftverksföreningen har inkommit med skrift i ärendet.

Nuvarande ordning

Det finns f. n. inga bestämmelser som kan läggas till grund för att generellt begränsa utsläpp av vissa ämnen t. ex. svavel eller svavelföreningar i lufrummet. Däremot finns det möjlighet för kommunerna att med stöd av 65 § hälsovårdsstadgan i lokal hälsovårdsordning för kommun eller del därav meddela de ytterligare föreskrifter avseende allmänna hälsovården som behövs utöver hälsovårdsstadgan.

Statens luftvårdsnämnd utfärdade år 1967 rekommendationer rörande

riktvärden för högsta svaveldioxidhalt i utomhusluft. Dessa, som huvudsakligen är grundade på medicinska effekter av svaveldioxid, avser i första hand problemen inom tätortsområden.

Naturvårdsverkets förslag

Naturvårdsverket framhåller att utsläpp av svaveldioxid ger upphov till lokala och globala luftföroreningsproblem av medicinsk och ekonomisk natur.

Svaveldioxid kan åstadkomma skador på andningsvägarna hos människan. Utländska undersökningar har visat att samband föreligger mellan förekomst av luftvägssjukdomar och grader av luftföroreningar. I England utgör kronisk bronkit numera en av de vanligaste dödsorsakerna. I Sverige saknas emellertid ingående undersökningar rörande samband mellan svaveldioxidhaltiga luftföroreningar och medicinska skadeverkningar.

Svaveldioxid kan också medföra skador på växter och materiel. De svenska riktvärdena torde ge tillfredsställande säkerhet mot växtskador med undantag för skador på lavar, som är ytterst känsliga för luftförorening. Skador på materiel uppstår vid mycket låga svaveldioxidhalter. Närvaron av sot eller liknande partiklar förstärker svaveldioxidens korrosiva verkan. Vid förbränning av olja släpps ut både svaveldioxid och svavelsyrebemängda sotpartiklar, som orsakar korrosion och förorening.

Den materielförstöring som uppkommer av luftförorening och som huvudsakligen får tillskrivas svaveldioxiden åstadkommer stora ekonomiska förluster. Skadorna i Sverige för enbart av luftförorening framkallad korrosion har uppskattats till minst 200 milj. kr. per år. Dessutom förstörs kulturella värdeföremål som målningar och skulpturer. Svaveldioxid som släpps ut på låg höjd i en tätort har större korrosiv verkan än samma mängd som släpps ut genom en hög skorsten. Varje ton svaveldioxid kan i Sverige uppskattas vålla korrosionsskador för minst 500 kr.

Data från ett europeiskt stationsnät i atmosfärisk kemi visar att nuvarande svaveldioxidutsläpp medför betydande risker och skadeverkningar. Mätningar har utförts av bl. a. luftens svavelinnehåll och nederbördens surhet (pH-värde). Under 1950-talet, då mätningarna började, var förhållandena i stort sett oförändrade. Från och med början av 1960-talet har här efter fortlöpande konstaterats stigande svavelhalter och sjunkande pH-värden i nederbörden. Dessa förändringar anses vara en följd av den ökade förbränningen av svavelhaltiga bränslen.

Nederbördens surhet ökar de materiella skadorna. På längre sikt kan allvarliga verkningar befaras. Undersökningar i Skandinavien om ytvattnets beskaffenhet har visat sjunkande pH-värden för de flesta vattensystem. I många områden har på två år sjöarna blivit dubbelt så sura. I vissa sjöar har surheten ökat så starkt att den medfört omfattande fiskdöd.

Om den sura nederbörden påverkar marken beror på markens beskaffenhet. I områden med hög kalkhalt eller där jordlagret till stor del utgörs av leror neutraliseras syran. Svaveltillförseln har där en positiv effekt och verkar som gödningsmedel. Stora delar av vårt land täcks emellertid av endast tunna morän- eller jordlager med obetydlig förmåga att neutralisera svavelsyran. Inom sådana delar försuras ytvattnet. Det kan också befaras att svavelsyran där i viss utsträckning kommer att lösa ut och föra bort viktiga näringsämnen, något som på sikt skulle kunna leda till nedsatt skogstillväxt och minskad avkastning inom jordbruket, om inte motåtgärder vidtas.

Svaveldioxid släpps i vårt land ut vid eldning med olja, kol och koks samt vid vissa industriprocesser med den fördelning som anges i följande tabell. En prognos har gjorts för åren 1975 och 1985.

Ursprung	Svaveldioxid (1 000-tal ton)			
	1955	1965	1975	1985
Lättolja (Eo ¹ 1—2)	25	60	90	100
Tjockolja (Eo 3—5)	175	415	885	1 500
Kol och koks	175	100	100	100
Industriprocesser	250	175	175	175
Summa	625	750	1 250	1 875

Förbränning av tjockolja åstadkommer de största utsläppen av svaveldioxid och kommer — om inte åtgärder sätts in för att hejda utsläppen — att öka avsevärt. Fördelningen på olika förbrukare av tjockolja år 1966 framgår av följande tabell.

	Olja (milj. ton)			Summa
	Eo 3	Eo 4	Eo 5	
Industrier	0,6	1,6	2,4	4,6
Fastigheter	1,6	1,4	0,1	3,1
Kraftverk	—	0,1	1,0	1,1
Summa	2,2	3,1	3,5	8,8

De av luftvårdsnämnden rekommenderade riktvärdena för högsta halt svaveldioxid i utomhusluft överskrids f. n. i många svenska tätorter. Föroreningsintensiteten beror på värmeförbrukningen per ytenhet, bränslets svavelhalt, fördelningen mellan stora och små eldningsanläggningar samt skorstenshöjden. Inom samma tätort kan svaveldioxidhalterna variera med hänsyn till vilket uppvärmningssystem som används inom olika delar av orten. Generellt kan sägas att i hårt exploaterade områden — som tätorternas centrala delar och större bostadsområden med flerfamiljshus — endast fjärrvärme, gasuppvärmning eller elvärme ger en tillfredsställande luftkvalitet. Dessa uppvärmningssystem är från lokal föroreningssynpunkt överlägsna uppvärmning med lätt eldningsolja i små centraler. I Stockholms centrala delar kan sålunda — trots att 80—90 % av uppvärmningen sker med lätt

¹ Eo = eldningsolja

eldningsolja — svaveldioxidhalterna bli 2—3 gånger högre än rekommenderade riktvärden.

Den svavelsyra som faller ned över Sverige torde inte ha sitt ursprung enbart i svenska svaveldioxidutsläpp. En viss del förs in över landet med vindar från den europeiska kontinenten.

Försurningen av nederbörd och ytvatten kan motverkas endast genom att de totala utsläppen av svaveldioxid minskas. Höga skorstenar har endast lokal effekt i detta avseende. För att begränsa svaveldioxidutsläppen måste användningen av svavelhaltig tjockolja minskas. Detta kan ske i första hand genom att sådana oljetillgångar, som i naturligt tillstånd är svavelfattiga, utnyttjas. Dessa tillgångar är emellertid relativt begränsade. Redan i dag utnyttjas sådana oljetillgångar, som har låg och medelhög svavelhalt, mest i förhållande till de totala oljereserverna. Nya fyndigheter av svavelfattig olja kan naturligtvis ändra förhållandena.

Enligt naturvårdsverket kan svavelhalten i tjockolja minskas till 2 % (viktprocent) genom att svavelrik och svavelfattig tjockolja blandas. Kostnadsökningen beräknas till högst 6 kr./m³.

En annan möjlighet att sänka svavelhalten i tjockolja är avsvavling. Kostnaden härför beräknas uppgå till 6—24 kr./m³ beroende på hur mycket av svavlet som skall reduceras. Kostnaden vid olika alternativ framgår av följande tabell.

	Kostnad för avsvavling av tjockolja från 2,5 % till			
	2,0 %	1,5 %	1,0%	0,5%
kr./m ³	6	12	18	24

Naturvårdsverket har gjort en uppskattning av den kostnadsökning för uppvärmningen av en bostadslägenhet på 75 m², som uppkommer vid en höjning av oljepriset med 10—20 kr./m³. Höjningen av bostadskostnaden uppskattas till ca 2—4 kr. per månad.

Vid en höjning av oljepriserna kommer kostnadsökningen att variera starkt inom olika industribranscher. Olika industribranschers kostnad för bränsle uttryckt i procent av produkternas saluttillverkningsvärde anges i följande tabell.

Industribransch	Kostnad i % av saluttillverkningsvärdet
Gruvindustri	1,5
Järn- och metallverk	4,4
Verkstäder	0,6
Jord- och stenindustri	4,0
Massa- och pappersindustri	2,0
Kemisk industri	0,9

Minskning av svaveldioxidutsläppen kan också enligt naturvårdsverket ske genom rökgasrening. De typer av anläggningar, för vilka rökgasrening främst diskuterats, är kol- och oljeeldade kraftverk. Kostnaderna varierar avsevärt beroende på sådana faktorer som driftstider och bränslets svavel-

halt. Preliminära kalkyler för svenska förhållanden avseende rökgasrening vid större oljeeldade värmecentraler med användning av en s. k. våt metod visar, att kostnaden uppgår till ca 10—15 kr./m³ olja. Hänsyn har då inte tagits till värdet av det svavel som erhålls vid reningen. Vid rökgasrening uppstår vissa problem med att transportera bort slam. Vid en värmecentral för 7 000 lägenheter (50 Ccal/h) erhålls ca 25 ton slam per dygn.

Avsvavling av oljan erbjuder åtminstone vid små anläggningar stora fördelar i jämförelse med rökgasrening. En omfattande forskning pågår för att finna bättre och billigare avsvavlingsmetoder och möjligheter bör finnas att avsevärt sänka kostnaderna.

Nuvarande lagstiftning ger inte möjlighet att generellt begränsa svaveldioxidutsläppen. Naturvårdsverket föreslår därför att Kungl. Maj:t får bemyndigande att meddela bestämmelser i ämnet. Bestämmelserna bör ha formen av förbud mot förbränning av olja, som innehåller mer än en viss mängd svavel. Länsstyrelserna bör emellertid få befogenhet att ge tillstånd att använda olja med högre svavelhalt vid anläggningar som har rökgasrening. Sådant tillstånd bör förenas med villkor beträffande kontroll av utsläppen och omhändertagande av produkter från rökgasreningen. Det bör vidare finnas möjlighet att i lokala hälsovårdsordningar föreskriva lägre högsta tillåtna svavelhalter för särskilt utsatta områden.

Naturvårdsverket anger som ett första mål att svaveldioxidutsläpp år 1975 trots stigande oljeförbrukning inte bör överstiga 1960 års nivå. En nedtrappning av svavelhalten i tjockolja enligt följande tabell skulle tillgodose detta krav.

Datum	Tillåtet svaveldioxidutsläpp g/kg olja	Motsvarande svavelhalt i olja (%)
1.7.1969	50	2,5
1.7.1970	40	2,0
1.7.1972	30	1,5
1.7.1974	20	1,0

Naturvårdsverket bedömer det vara möjligt att åstadkomma en nedtrappning av svavelhalten enligt denna tidsplan. För att komma ned till en svavelhalt på 1 % blir det nödvändigt att bygga avsvavlingsanläggningar. Om tillgångar på svavelfattig tjockolja ökar ges möjlighet till en snabbare reduktion än vad som angetts i tidsplanen. En ytterligare sänkning av svavelhalten i första hand till 0,5 % bör enligt verket övervägas, då närmare data föreligger rörande spridningen av svaveldioxid från utländska föroreningskällor.

Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser understryker behovet av åtgärder för att hejda luftföroreningarna och för att minska luftens svaveldioxidhalt. *Vattenöverdomstolen, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Föreningen för allmän hälsovård, Svenska naturskyddsföreningen, korrosionsinstitutet, socialstyrelsen, 1964 års naturresursutredning och länsstyrelsen i Stockholms län* tillstyrker förslaget i dess helhet. *Socialstyrelsen* framhåller att det är angeläget att svavelutsläppet snarast reduceras även om det medför att oljeförbrukarna får ökade kostnader. Enligt *Svenska kommunförbundet* och *Svenska stadsförbundet* bör man inte avstå från att ingripa mot luftföroreningarna även om dessa inte kan bemästras enbart genom inhemska åtgärder. Enligt förbunden får kraven på insatser särskild tyngd genom att det finns metoder att avsvavla oljan och kostnaderna härför synes måttliga. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att det ligger en fara i att dröja med åtgärder. Den kostnadsökning som uppstår bör inte få hindra att åtgärder vidtas. Åtgärderna kommer även att medföra vissa besparingar i form av minskade korrosionsskador. *Länsstyrelsen i Väster-norrlands län* anser det angeläget att svaveldioxidutsläppen nedbringas men anser att så länge begränsningen av utsläppen är en isolerad svensk före-teelse bör de kostnadsökningar som exportindustrin drabbas av särskilt be-aktas. *Statens institut för folkhälsan* anser att storstäderna i första hand bör komma i fråga för åtgärder mot svaveldioxidutsläpp framför de generella begränsningar som föreslagits. *Kommerskollegium* anser det nödvändigt att svaveldioxidutsläppen vid tjockoljeeldning begränsas men betonar att det vid en sådan begränsning måste tas hänsyn till industrins konkurrensför-hållanden. Det kan för näringsidkare i Sverige bli svårt eller omöjligt att hävda sig mot konkurrensen från ett land, där imissionslagstiftningen är mildare eller saknas. Om det är påkallat att införa begränsningar i Sverige innan några internationella överenskommelser träffats är det nödvändigt — särskilt med hänsyn till vissa av våra basindustriernas redan nu svaga lön-samhet — att dessförinnan utreda konsekvenserna för olika industribran-scher och från nationalekonomisk synpunkt. En sådan utredning bör kunna göras så snabbt att lämpliga åtgärder kan vidtas sommaren 1969. *SABO* till-styrker i princip förslaget men framhåller att det medför kostnader, som ytterst drabbar bostadskonsumenterna och vilkas storlek är svåra att bedö-ma. *Industriförbundet* är positivt till att åtgärder vidtas som syftar till att utsläpp av svaveldioxid successivt minskas. Frågan måste dock enligt för-bundet ytterligare utredas innan definitiv ställning tas. Detta bör dock inte hindra att svavelhalten i eldningsolja begränsas till 2,5 % den 1 juli 1969. Förbundet har heller inte något att erinra mot att Kungl. Maj:t redan nu får befogenhet att meddela bestämmelser om generell begränsning av svavel-

dioxidutsläpp. Denna fullmakt bör dock — i avvaktan på vidare utredning — inte tas i anspråk för en längre gående begränsning än till 2,5 %. I åtskilliga fall kan de ekonomiska konsekvenserna för industrin allvarligt inverka på vårt konkurrensläge och bör därför närmare utredas liksom de samhällseconomiska konsekvenserna av förslaget. *Svenska Petroleum Institutet* tillstyrker att bestämmelser meddelas om begränsning av svavelhalten till 2,5 % den 1 juli 1969 och att möjligheterna till ytterligare begränsningar utreds. Institutet erinrar om att vi f. n. har avsevärda mängder tjockolja med en svavelhalt av 3,5 % och t. o. m. över 4 %. Det är framför allt olja som förbrukas av kraftverken (ca 1 milj. ton/år) som tillhör denna grupp. Institutet hyser allvarliga betänkligheter i fråga om möjligheten att förse vårt land med de kvantiteter svavelfattig olja som behövs om förslaget till en långt gående nedtrappning genomförs. Erfarenheterna av den teknik som används för att avsvavla tjockolja är begränsade. Man saknar vidare underlag för att bedöma effektivitet, driftsäkerhet och driftkostnader i fråga om avsvavlingsanläggningar. En begränsning av svavelhalten till 2 % skulle innebära att en stor del av oljeimporten från Sovjet måste upphöra, vilket i sin tur skulle påverka handelsutbytet i övrigt med detta land. En nedtrappning till 2 % kan inte genomföras utan hjälp av avsvavlingsanläggningar. *Fastighetsägareförbundet* anser att det är angeläget att minska förbrukningen av tjockolja till förmån för de svavelfattiga lätta oljorna. Detta motverkas dock av den nuvarande beskattningen. Man bör börja med begränsningar i städernas centrala delar och sedan successivt minska halten i ytterområdena i mån av tillgång på svavelfattig olja. Förbundet ifrågasätter dock om inte de aktuella åtgärderna bör samordnas med en väntad immisionslagstiftning. *Hyresgästernas riksförbund* anser att förslaget f. n. inte bör genomföras. Ytterligare utredning av frågan bör ske. Förslaget medför starkt höjda bränsleutgifter för hyresgäster i fastigheter, vilkas värme- och varmvattenberedning ombesörjs av fjärrvärmeanläggningar och större panncentraler. Det är tveksamt om svenska bostadskonsumenter isolerat skall påläggas ökade kostnader, då luftföroreningsproblemen kan lösas endast genom internationella överenskommelser. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser det angeläget att svaveldioxidutsläppen begränsas. Med hänsyn till att konsekvenserna för det svenska näringslivet och samhällsekonomin inte klarlagts torde förslaget dock inte böra genomföras utan ytterligare överväganden. Det är vidare tveksamt om det är lämpligt att som alternativ till avsvavling av tjockolja införa möjlighet att rena rökgaserna.

Flera av remissinstanserna tar upp tidsplanen för den föreslagna nedtrappningen av svavelhalten i oljan. *Naturskyddsföreningen* anser att det är synnerligen angeläget att svaveldioxidutsläppen minskas. Om det är tekniskt möjligt bör begränsningen påbörjas före den 1 juli 1969. *SABO* anser att det finns skäl att göra nedtrappningsperioden längre än vad som föreslagits, då det inom de närmaste åren kan komma fram billigare och effek-

tivare avsvavlingsmetoder än de som finns nu. *Svenska Petroleum Institutet* framhåller att det inte är möjligt att utan uppenbara risker för vårt lands energiförsörjning genomföra nedtrappningen till 1 % år 1975. *Hyresgästernas riksförbund* anser att den föreslagna tidsplanen med hänsyn till outredda tekniska och ekonomiska frågor är orealistisk.

K o s t n a d e r n a för de föreslagna åtgärderna berörs av flera remissinstanser. *Svenska Petroleum Institutet* framhåller att de redovisade uppgifterna om kostnaderna för avsvavling förefaller i första hand vara räkneexempel. *Hyresgästernas riksförbund* anser att i en tid då hyreskostnaderna för vissa kategorier av bostäder redan nått en icke tolerabel nivå måste förslag som leder till ännu högre hyror nog övervägas. *Industriförbundet* framhåller att det fram till år 1975 behöver byggas avsvavlingsanläggningar till en kostnad av 1 300—1 400 milj. kr. om förslaget genomförs. *Kemikontoret* påpekar att dess medlemmar skulle drabbas av en kostnadsökning på 30—35 milj. kr. per år om gränsen för svavelhalten sätts vid 1 %.

Många remissinstanser framhåller att Sverige bör ta initiativ för att få till stånd i n t e r n a t i o n e l l a ö v e r e n s k o m m e l s e r för att minska svaveldioxidutsläppen. Detta motiveras av dels att svaveldioxiden sprids luftvägen från land till land och frågan därför inte kan lösas isolerat av ett land, dels att konkurrensen snedvrids om svensk industri skall påläggas kostnader som industri i andra länder inte har. *1964 års naturresursutredning* understryker att Sverige bör bli ett föregångsland när det gäller att bekämpa föroreningarna. Sveriges möjligheter att verka för internationella överenskommelser ökar om Sverige redan nu vidtar åtgärder. Liknande synpunkter förs fram av *socialstyrelsen*, *Svenska naturskyddsföreningen* och *SABO*. *Kommerskollegium* anser att det är tveksamt vilken effekt som nås genom ensidiga svenska begränsningar och vilka kostnader som skäligen bör läggas ned på åtgärder inom Sverige, då föroreningarna till viss del härstammar från andra länder. Energiska ansträngningar bör därför göras för att få till stånd internationella överenskommelser. Liknande synpunkter förs fram av *Industriförbundet* och *länsstyrelsen i Västernorrlands län*.

Departementschefen

Luftföroreningsproblemet har i Sverige aktualiserats framför allt av den pågående urbaniseringen och den snabbt stigande energiförbrukningen. Under de senaste 30 åren har befolkningen i våra tätorter ökat med en miljon. F. n. bor ca 75 % av Sveriges invånare i tätorter och andelen tätortsinvånare fortsätter att öka. Energiförbrukningen har stigit med ca 75 % under den senaste tioårsperioden. Den energiproduktion som bygger på oljeförbränning vållar de största föroreningsproblemen. Sådan förbränning sker främst inom industri, värmekraftverk och uppvärmningsanläggningar.

Luftföroreningar av olika slag åstadkommer både medicinska och ekonomiska skador. I fråga om luftföroreningarnas medicinska effekter har man alltmer kommit till insikt om att det är föroreningarnas långtidsverkningar som är det allvarligaste hotet mot folkhälsan. Luftföroreningar åstadkommer också stora skadeverkningar i ekonomiskt avseende. De korrosionsskador som uppkommit i Sverige enbart av luftföroreningar uppskattas till minst 200 milj. kr. årligen. Försurningen av våra sjöar och vattendrag har uppmärksamrats under senare tid och anses ha sitt upphov i nederbörd som innehåller svavelföreningar.

Svaveldioxid förorsakar allvarlig luftförorening. Utsläpp av detta ämne sker framför allt vid eldning med olja och särskilt med tjockolja, som i allmänhet har hög svavelhalt. Förbrukningen av olja i vårt land förutses komma att stiga avsevärt under de närmaste årtiondena och därmed kommer också svaveldioxidutsläppen att öka oroväckande, om inte åtgärder sätts in för att begränsa dem.

Det finns f. n. inga bestämmelser som kan läggas till grund för att generellt begränsa utsläpp av förorenande ämnen i luften. I immissionssakkunnigas betänkande »Luftförorening, buller och andra immissioner» (SOU 1966: 65) föreslås bestämmelser, som tar sikte på att motverka immissioner vid användning av fast egendom. Förslaget innehåller dock inte ett generellt förbud mot utsläpp av vissa ämnen eller viss mängd av ämnen. Den möjlighet som nu finns för kommuner att med stöd av hälsovårdsstadgan meddela bestämmelser i lokal hälsovårdsordning om t. ex. begränsning av svavelhalten i olja som används vid eldning har hittills inte utnyttjats av någon kommun. Stockholms stad förbereder dock sådana bestämmelser.

Enligt min mening är det — mot bakgrunden av rådande och väntade förhållanden i fråga om luftförorening genom svaveldioxidutsläpp — angeläget att åtgärder vidtas för att begränsa utsläppen av svaveldioxid. De möjligheter som nu finns att meddela bestämmelser i lokal hälsovårdsordning om svavelhalten i eldningsolja anser jag inte vara tillräckliga, bl. a. med hänsyn till att svaveldioxid sprids över mycket stora områden. Enligt min mening är det nödvändigt att meddela bestämmelser som gäller för hela landet.

Som framgått av redogörelsen för naturvårdsverkets förslag och som redovisats av 1964 års naturresursutredning transporteras luftföroreningarna från land till land. Man kan alltså inte inom ett land helt komma till rätta med luftföroreningarna genom att vidta åtgärder inom det egna landet. Detta förhållande bör dock enligt min mening inte hindra oss från att göra ansträngningar för att begränsa luftföroreningen från anläggningar inom landet. Sveriges möjligheter att verka för internationella överenskommelser blir större, om det vidtas åtgärder inom landet redan nu. Flertalet remissinstanser ansluter sig i princip till förslaget att utsläppen av svaveldioxid i Sverige begränsas.

Åtgärder för att begränsa svaveldioxidutsläppen medför direkt eller indirekt vissa kostnadsökningar för olika kategorier i samhället. Detta får emellertid inte hindra oss från att vidta åtgärder för att minska föroreningarna. Överhuvudtaget måste vi räkna med att bevarandet och återställandet av en god miljö inte kan ske utan ekonomiska uppoffringar. De åtgärder som jag i det följande föreslår medför dock relativt små kostnadsökningar.

Naturvårdsverket har föreslagit en tidsplan för nedtrappningen av svavelhalten i tjockolja så att vi år 1975 skulle ha ungefär samma totala svaveldioxidutsläpp som år 1960. Detta förutsätter att svavelhalten i tjockolja minskas successivt till 1 % den 1 juli 1974. Verket anser att en ytterligare sänkning av svavelhalten till i första hand 0,5 % bör övervägas då det finns säkrare data beträffande spridningen från utländska källor. F. n. används inom landet tjockolja som i vissa fall innehåller mer än 4 % svavel. Enligt naturvårdsverket kan svavelhalten sänkas till 2 % genom att olja med hög svavelhalt blandas med olja med låg svavelhalt. Någon avsvavling behövs inte för att nå denna gräns. Verket föreslår att högsta tillåtna svavelhalt i eldningsolja bestäms till 2,5 % för tiden efter den 1 juli 1969. Detta värde motsvarar ett svaveldioxidutsläpp av 50 g/kg olja. De anläggningar som försetts med rökgasrening och som inte har högre svaveldioxidutsläpp än som motsvarar det angivna värdet bör enligt verket medges undantag från förbudet att använda olja med högre svavelhalt än 2,5 %.

Flertalet remissinstanser tillstyrker att Kungl. Maj:t får befogenhet att meddela bestämmelser i ämnet och att gränsen sätts vid 2,5 % den 1 juli 1969. Flera remissinstanser, bl. a. kommerskollegium, Sveriges Industriförbund och Svenska Petroleum Institutet, anser att frågan om den fortsatta nedtrappningen av svavelhalten bör utredas ytterligare.

Enligt min mening bör naturvårdsverkets förslag att såsom ett första steg förbjuda förbränning av olja med högre svavelhalt än 2,5 % godtas. För att nå den angivna gränsen krävs inte avsvavlingsanläggningar utan endast inblandning av olja som har låg svavelhalt. Emellertid behövs med hänsyn till inköps-, transport- och lagringsförhållanden en viss omställningsperiod för övergången till olja med lägre svavelhalt. Vidare synes det lämpligt att de nya bestämmelserna börjar verka i perioden mellan två eldningsssäsonger då konsumenternas lagerhållning kan antas vara lägst. Med hänsyn till dessa förhållanden ter det sig mindre välbetänkt att — såsom någon remissinstans förordat — dröja med en författningsreglering av svaveldioxidutsläppen för att samordna den med immisionslagstiftningen i övrigt. De fördelar av i huvudsak lagteknisk natur som skulle vinnas med en sådan samordning är uppenbarligen inte av den betydelse att de bör föranleda ett uppskov. Åtgärder bör därför vidtas så snart förhållandena medger det. Det kan nämnas att kostnaden för en sänkning av svavelhalten till 2,5 % uppskattas till mindre än 6 kr./m³ olja. Jag förordar med hänsyn till

det sagda att förslag nu föreläggs riksdagen om förbud mot förbränning efter den 30 juni 1969 av olja med högre svavelhalt än 2,5 viktprocent.

Flertalet remissinstanser har i princip godtagit förslaget om en successiv nedtrappning av den tillåtna svavelhalten från 2,5 till 1 %. När det gäller takten i nedtrappningen har vissa instanser ifrågasatt, om det finns praktiska möjligheter att genomföra naturvårdsverkets förslag. För min del finner jag en snabb nedtrappning angelägen men är inte nu beredd att ta ställning till verkets tidsplan. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att ge naturvårdsverket i uppdrag att efter överläggningar med berörda intressenter utreda de tekniska möjligheterna och de ekonomiska verkningarna beträffande en fortsatt minskning av den tillåtna svavelhalten och att komma in med förslag i ämnet. Härvid bör utgångspunkten vara att de fortsatta åtgärderna genomförs i den takt praktiska och ekonomiska förutsättningar medger. Emellertid bör Kungl. Maj:t redan nu ges ett bemyndigande att sänka den högsta tillåtna svavelhalten under värdet 2,5 %. En sådan sänkning måste sannolikt ske etappvis.

För anläggningar med tillfredsställande rökgasrening bör undantag kunna medges från förbudet. I sådana fall måste dock krävas att det slam som bildas vid rökgasreningen tas om hand på ett godtagbart sätt.

Även i andra fall där särskilda skäl föreligger bör undantag kunna medges. Närmast torde detta komma i fråga för att lösa problem vid övergången från en högre till en lägre svavelhalt. Undantag bör dock inte medges i de fall inköp av högsvavlig olja skett efter det att en kommande sänkning av gränsvärdet bekantgjorts. Frågor om undantag torde lämpligen böra handläggas av länsstyrelsen och i händelse av besvär av Kungl. Maj:t i statsrådet.

Kontroll över efterlevnaden av förbudet och av villkor som meddelats vid undantag från förbudet bör anförtros länsstyrelsen.

För att förebygga överträdelser av förbudet mot förbränning av olja med svavelhalt som överstiger den tillåtna gränsen torde det i allmänhet vara tillräckligt med möjlighet att döma till dagsböter. Möjlighet att utmäta kortare fängelsestraff i fall av upprepad tredska av mera allvarlig beskaffenhet synes dock inte kunna undvaras.

Eftersom förbudet av praktiska skäl måste rikta sig mot konsumenten, bör säljaren åläggas en plikt att vid försäljning av olja ange dess svavelhalt. Sådan skyldighet bör föreligga även vid försäljning av olja till återförsäljare. Underlåtenhet att lämna uppgift om svavelhalt eller lämnande av uppgift om lägre svavelhalt än den verkliga bör straffas med dagsböter.

Med stöd av hälsovårdsstadgan kan kommun f. n. i lokal hälsovårdsordning förbjuda eldning med olja vars svavelhalt överstiger viss procent. Sådant förbud övervägs f. n. för vissa delar av Stockholms stad. Man bör kunna räkna med att praktiska förutsättningar kan föreligga att inom viss kommun eller del av kommun föreskriva en lägre maximigräns för svavel-

halten än den som kommer att gälla för landet i dess helhet. Enligt min mening är det angeläget att kommunerna tillvaratar denna möjlighet. På grund härav är det av vikt att de bestämmelser som föreslagits i det föregående inte leder till att kommunerna förlorar nyssnämnda möjlighet. Eftersom i lokal hälsovårdsordning enligt 65 § andra stycket första punkten hälsovårdsstadgan inte får meddelas föreskrift som avser förhållande som regleras genom annan allmän författning, måste kommunens möjlighet att meddela längre gående förbud än som gäller för hela landet komma till uttryck i en särskild bestämmelse. Denna bör dock innefatta den begränsningen att ett kommunalt förbud inte får drabba den som beviljats undantag från det riksomfattande förbudet.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av de nya bestämmelserna bör få meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, av naturvårdsverket. Sådana bestämmelser torde främst behövas för tillämpning av undantagsbestämmelserna och i fråga om den uppgiftsskyldighet som skall åligga säljare av olja.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

antaga inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till *förordning om begränsning av svavelhalten i eldningsolja.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson